

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vincentii Chartarii imagines deorum ... qui ab antiquis conlebantur

Cartari, Vincenzo

Moguntiae, 1687

Venus

[urn:nbn:de:bsz:31-341151](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-341151)

*Effugit, pulsa tandem caligine somni,
Evolet ad superos, portaque evadit eburna.*

VENUS.

ANTEQUAM Veneris imaginem describam, ejus naturam paucis adumbrandam, operæpretium duxi, ad causam eorum intelligendam, quæ inferius dicentur. Venus igitur libidinis, ac lasciviæ Dea habebatur, tamquam ea libidinem, lascivasque cogitationes in hominum animis injiceret, quas illa etiam ad opus deducendas curaret. Itaque eam Amoris matrem finxerunt, quod scilicet numquam fere mas cum foemina jungatur, nisi amore intercedente. Eandem etiam veteres, sicuti & Hymenæum, ac Junonem, nuptiis præposuerunt; eæ namque contrahuntur, ut per concubitum proles sequatur. Pulcritudo quin etiam in Veneris potestate esse credebatur, quam illa tribuere, adimereve cuilibet pro libito posset. Ea juxta physicos vim in animalibus cunctis insitam repræsentat, qua ad procreandum illæ excitantur. Quamobrem qui sentiunt, animum nostrum è cælo in corpus delabi, & ex singulis cæli globis varios affectus contrahere, ex Venere appetitum ad veneria illum fortiri asserunt. Alii etiam fabulas ad res naturales pertrahentes, Venerem, Junonem, Lunam, Proserpinam, Dianam, aliasque nonnullas Deas idem numen, diversas virtutes sub variis nominibus adumbrans, esse dicunt; quemadmodum hic ex diversis Veneris imaginibus cernitur. Habetur in fabulis, eam ex maris spuma exstitisse, ubi in id Saturnus patris Cæli virilia, à se abscissa projecisset: quod cum ab aliis multis, tum à Leone Hebræo optime in dialogis de Amore explicatur, cum ergo veteres illam è mari ortam exprimere vellent, eam inde emergentem, in concha stantem, adolescentulam, pulcerrimam nudamque depingebant: eandem interdum in mari natantem designabant. Huc Virgilius lib. v. *Æneid.* alludit, cum Neptunum Veneri respondentem inducit, in hæc verba;

*Fas omne est, Cytherea, meis te fidere regnis,
Unde genus ducis.*

Quare & Græci eam à *Ἐσπέρην* à spuma appellant. In Jovis etiam Olympii templo, ut Pausanias in Eleis prioribus refert, Venus viscebatur, quæ è mari emergens à Cupidine excipiebatur. Interdum eadem concham manu tenens, roseo sero redimita effingebatur; nam Rosæ ei sunt dicatæ, ut inferius latius dicemus: Concha autem, eam ex mari ortam innuit. Eam statim è mari Paphum appulisse dicebant, forte quod Cyprii, aut quod talem cæli positum sint sortiti, aut alia de causa, mirum in modum veneris voluptatibus sint dediti. Itaque præcipue eam cultu prosequiebantur, templumque illius apud eos exstabat, in quo ejus statua non humanam figuram præferbat, sed quoddam in basi latum, atque rotundum erat, quod paulatim in acumen vergebat: cujus

E c

rei,

*Venus libi-
dinis Dea.*

*Veneris op-
timæ.*

rei, ut scribit Cornelius Tacitus nulla videbatur ratio reddi posse. Sed tamen aliqui sentiunt, hanc figuram corporis humani umbilicum referre: hæc Veneri est attributa, quod libido in mulieribus in hac parte residere ac inde incipere credatur. At quid dicemus de Jove Ammonio, qui ut superius meminimus, ita erat effictus? Ego hujus sum sententiæ, aliquid Arcani sub hac figura latere, quod ejus authores invulgas proferre noluerint, ut posteris materiam ad aliquid per se excogitandum relinquerent: aut quod antiqui semper sint arbitrati, res ad religionem pertinentes esse celandas, aut tam obscure innuendas, ut à nemine intelligi possent, nisi ab eo qui magnum studium ad eas indagandas attulisset: hoc ideo senserunt; quod ita majori venerationi essent futurae. Veneri etiam sicut & cæteris Diis carrus est tributus, quo per aerem, per mare, aut qua tandem libuisset veheretur. Sed Claudianus, cum eam in nuptias Honorii & Mariæ inducit, à Tritone humeris vectâ, ac ejus cauda sursum erectâ tamquam umbraculo tectam fingit. Ejus currus à candidissimis columbis trahi dicitur; hujusmodi enim aves maxime ei congruere videntur; ideoque Veneris aves dicuntur, nam præcipuo quodam impetu ad coitum feruntur, nec est ullum anni tempus, quo ab hoc opere cessent. Fabulantur etiam Poetæ, ideo columbas Veneri esse gratas, quod Peristera Nympha quæ unice ab ea diligebatur, in hanc avem similitata. Alianus præterea hinc ostendit, Veneri columbas esse sacras, quod in Ericæ Sicilia monte quidam festi dies in Veneris cultum celebrarentur, quos Siculi transitus dies appellabant: nam tunc Venerem in Lybiam transire dicebant, atque ea de causa in illa regione nulla eo tempore Columba apparebat, tamquam omnes ad suam dominam comitandam essent profectæ: post nonnumquam una omnium pulcherrima è mari Lybico evolare cernebatur, non alius similis, sed rubra ut Anacreon scribit, ea Venus esse existimabatur, quam ille purpuream appellat: hanc infinitæ propemodum sequebantur. Itaque Ericæ montis accolæ tunc reditus dies celebrabant, & divites opipara convivia instruebant, quemadmodum Athenæus refert, Cyeni quoque Veneris currum pertrahebant, juxta Horatii, Ovidii, Statiique sententiam; aut quod avis hæc per se sit innocentissima, cum neminem unquam lædat, aut propter cantus suavitatem, qui magnopere libidines in nobis excitat. Hæc Dea nuda effingitur, eam scilicet ob causam, quod Veneris voluptatibus addictus, sæpe omnibus suis bonis spoliatur; nam ejus rem familiarem meretrices abligunt, corpus debilitatur, animus ea labo adspargitur, ut nihil amplius pulcritudinis in eo existat. Veleamdem nudam veteres ostenderunt, ut nos inde intelligeremus, amoris furta latere diu non posse, nam tandem aliquando in lucem emergant, necesse est, tum scilicet, cum minime suspicamur. Huc fortasse Praxiteles spectans, Gnidiis Venerem ex candidissimo marmore nudam effinxit, quæ tanta erat pulcritudinis, ut multi Gnidum navigarent, ejus tantum videndæ cupiditate alleciti. Ferunt amore captum quemdam, cum deli-

Columba
Veneris aves.

Imago 82.a.

si Veneri
-674.

nen
Ve-
in-
ne-
nac
ris
im-
cu-
im
ra-
us,
la-
ia,
us
ur
um
el.
e-
ra-
si-
ni
nt,
n-
n
us
il-
ue
i-
is
od
er
la
is
y
a
n
v

Imago. 83.

fuisse in templo, simulacro cohaesisse; ejusque cupiditatis esse indicem maculam, Venus per mare natat; unde intelligamus licet, quam sit amara hominum lascivorum vita: qua assiduis incertorum consiliorum procellis agitur, in quibus saepe naufragium faciunt. In Saxonum historiis existat, fuisse in Saxonia ejusmodi Veneris simulacrum: Stabat Dea in curru nuda, myrto capite cincta, ardentem faciem pectore, dextera mundi figuram, sinistra mala aurea tria ferebat: post etiam erant nuda Gratia, nexis manibus poma gestantes, avari sis invicem vultibus dona conferentes: jugales quadrigae aderant, gemini cygni, totidemque columbae. Myrtus erat Veneri sacra: quod crederetur vim habere, ad amorem inter duos conciliandum, cumque conservandum, Plutarchus pacis eam symbolum esse dicit: hinc factum est, ut ovantes myrtea corona cingerentur: nam si cum parvo labore, & absque caede de hostibus victoriam reportassent, Veneris planta coronabantur: ea enim vim, bella discordias averfatur: Alii sentiunt, myrtum Veneri datam, quod planta sit maritima, unde & nata sit Venus. Eidem rosae sunt sacrae: quod sicut ex rubra sunt, & non sine spinarum punctationibus decerpi possunt, ita & Veneris voluptates secum ruborem afferunt, & conscientiae stimulis assidue nos pungunt: ita ut maximum ex eis dolorem contrahamus: praeterea rosae pulchritudo brevi durat, citoque languescit: idem voluptatibus foedis accidit: ideoque ex rosis Veneri ferta conficiebant. De eis fabulantur, olim eas fuisse albas; sed quondam Venerem, cum suppetias amasio suo Adoni latata curreret, cum scilicet Mars hunc suum rivalem jam esset de medio sublaturus, pedem rosarum spinis incautam imposuisse, ab eisque cruentatam, suo sanguine rosas respersisse, indeque eas rubras effectas esse. Venerem Apuleius, cum de Judicio Paradisi, in scena exhibito, agit, sic fere describit; Erat illa pulcherrimi aspectus, coloris suavis, atque jucundi, & nuda fere suam venustatem demonstrabat, nam pertenui velo operata, sua membra non operiebat, sed potius adumbrabat. Corpus candidum erat, ita ut calitus descendisse diceres: velum erat caeruleum, maris instar, unde ea nata esse creditur: eam lascivi Amores praecedebant, faces praeferentes, ut antiquorum erat mos, apud quos quinque puerinoram sponsam, ad mariti domum euntem cum facibus praecedebant. Veneris quoque latera hinc Gratia, illinc Hora clauderant; quae floreis fertis voluptatum Deam adornare videbantur. Ita Apuleius Venerem exprimit. Sed alii eam pone Gratias, ad latera Cupidinem, & Anterotem habentem effingunt. Horatius eam latam, & ridentem facit, dicitque Jocum ac Cupidinem illam circumvolare. Homerus eam fere per Homerum hoc est, risus amatricem cognominat; risus enim est latitiae argumentum, quae lasciviam comitatur. In Petri Appiani antiquarius existat puer nudus, alatus, myrtoque coronatus, qui humi sedet, ac barbiton pullat, quem inter crura continet: ejus inscriptio est VENUS: ante hunc alius puer ei similis

Myrtus Veneri sacra.

Rosae Veneri sacrae.

rectus stat, eumque inspicit, ambabusque manibus, in altum elevatis comam una cum facie muliebri tenet; ex ea pannus usque ad mediam comam dependet. Faciei inscriptio est JOCUS, pueri est, CUPIDO. Veneri non solum lascivas, sed & pudicas cogitationes veteres adscribebant. Itaque Romani, libris Sibyllinis per decemviros inspectis, censuerunt, ut Veneris Verticordiae simulacrum consecraretur, quo virginum, mulierumque mens à libidine ad pudicitiam converteretur; causam nominis Ovid. lib. iv. Fast. affert, quod lascivarum foeminarum corda, ad pudicitiam converterit. Eo spectasse Marcellus videtur, qui, victis Syraculis, templum Veneri extra urbem ad mille circiter passus posuit, ut scilicet procul lascivia à Romanis mulieribus abesset, sicut templum illud à mœnibus Romanis recedebat. Ad hoc Romanae adolescentulæ, nobiles jam proficiscebantur, sigilla quædam offerentes, ex argilla, aut panno confecta, quibuscum jam in puellari ætate ludere solitæ essent. Venus hæc verticordia illi similis erat, quæ à Græcis ἀποροπία appellabatur, vertibilem nos diceremus, hæc homines à scelestis & impiis operibus, & desideriiis parum æquis, malisque cogitationibus avertere putabatur. Nomen id illi Harmonia Cæli uxor imposuit. Apud Græcos Venus erat etiam Urania, hoc est, cœlestis cognominata, à qua purum illum, ac sincerum amorem ad nos manare arbitrabantur, qui omnem penitus corporum conjunctionem averfatur. Erat & alia, ἡ ἀειμήσιος, hoc est, popularis dicta; quam scopas arietis insidentes, pedeque testudinem opprimentes finxit, ut Alexander Neapolitanus refert. De eadem re Plutarchus in præceptis connubialibus meminit; rationemque reddit, dicens; apud Eleos Venerem esse, quæ pede testudinem calcat; ut eo mulieres docerentur, ad ipsas domus custodiam pertinere; easque decere, parum admodum loqui, cum Silentium mulierum sit maximum ornamentum. Idem Plutarchus alibi ejus imaginis rationem explicans, scribit adolescentulas, dum adhuc sunt innuptæ, sub alterius custodia esse debere: sed, cum matrimonio junctæ fuerint, ipsarum esse manus, domum custodire, cæterum semper silentium illis esse servandum, tamquam viris incumbat, pro eis, ubi opus fuerit, loqui: nam Plinius scribit, testudinem lingua carere: idem refert, quod etiam Ælianus confirmat, testudinem foeminam in coitu averfam se masculo præbere: atque ideo vix se in pedes erigere posse, cum magno periculo, ne sit feris præda, præcipue aquilæ: quare maxime à coitu refugit, quem tunc appetit cum quamdam herbam tetigerit. Hinc mulieres discant, quanto se discrimini committant, cum suam pudicitiam prostituunt, sibi que statuunt tunc tantum concubitum expetendum, cum prois relinquendæ gratia, se legitimo matrimonio junxerint. Veteres solebant cum Veneri Mercurium conjungere, quo innuebant, amorem suavibus verbis conciliari plerumque solere. Hac etiam de causa, inter Gratias Veneris comites Pithos collocabant, quæ à Latinis Suadela dicitur, & erat persuadendi Dea.

Hæc

Imago 84.

nam
en-
lum
ani,
or-
ad
mod
ar-
cir-
et,
lo-
il-
nt,
ar,
fi-
id
ra-
ad
m
tri
i-
t;
i-
s,
-
a
e

Hæc in Jovis templo apud Eleos Veneris, è mari emergenti, à Cupidineque sustentata, coronam offerebat. Megarenfes quoque Suadelæ simulacrum in Veneris templo dedicarunt: primus fuit Theleus, qui avatarum simul conjunctarum cultum induxit; ut Pausanias scribit, cur in civitatem plebem per agros sparsam coegisset. Alibi etiam per Græciam templa Suadelæ erant posita una cum Venere: nam juxta Ovidium lib. 1. v. Fastorum Venus.

Illæ rudēs animos hominum contraxit in unum,

Et docuit jungi cum pare quemque sua.

Amatoresque prius eloquentiam invenerunt, qua adolescentulas, à se adamas ad sua vota pertrahere studebant; multaque alia ad earum pudicitiam expugnandam excogitarunt, atque invenerunt. Itaque Arcades Venerem Machinatricem, atque Inventricem appellabant. Venerem veteres licet latis, mollibus, voluptuosisque præposuerint (nam eam Jupiter apud Homerum, hortatur ut à tristibus bellis absit, tum, cum ipsa suppetias Æneæ contra Diomedem latura, in manu vulnus suscepit; hæc inquit, Martis, aut Minervæ esse opera, ad ipsam vero non bella, sed amatoria officia spectare) Sed tamen eam quoque armatam interdum effinxerunt: hujus rei causam sic Lactantius narrat; Cum, inquit, Messenios obsiderent Lacedæmonii; & illi furtim deceptis obsessoribus, egressi, ad diripiendam Lacedæmonem cucurrissent, à Spartanis mulieribus fugati, fusi que sunt. Cognitis autem hostium insidiis, Lacedæmonii sequebantur: his armatæ mulieres obviam longius exiverunt: quæ cum viros suos cernerent, parare se ad pugnam, quia putarent Messenios esse, se eorum uxores esse indicarunt: at illi, uxoribus cognitis, in libidinem concitati, sicut erant armati, permixti sunt utique promiscue (nec enim vacabat discernere) Quare propter hujus facti memoriam, ædem Veneri armatæ & simulacrum posuerunt. Legitur de hac re elegans sane Ausonii Epigramma, de Græco expressum; quod est hujusmodi;

Armatam Venerem vidit Lacedæmone Pallas:

Nunc certemus, ait, iudice vel Paride.

Cui Venus, Armatam tu me temeraria remisit?

Quæ, quo te vici tempore, nuda fuit.

Eadem hanc, vel aliam ob causam est quoque Victrix cognominata. Et in agro Corinthio Veneris statua exstabat; Victoriæ porrigentis, Nicophorosque, hoc est, Victoriæ gestans dicebatur. Eam, Pausanias scribit, ab Hypermestra dicatam: nam illa, cum, patris imperio contempto, suum virum interficere nolisset, à patre fuit in iudicium vocata, sed iudicium sententiis absoluta, Veneri ejusmodi statuam posuit. Romani autem Venerem Victricem ita effingebant, ut in quodam Numeriani Imper. numismate cernitur. Erat imago stolata quæ dextra Victoriolam porrigebat, sinistra nescio quid hac forma Δ : quod alii putant, umbilicum esse, qua specie apud Paphum colebatur, ut supra docuimus; alii speculum arbitrantur; nam Philostratus in

Amorum tabula scribit, Nymphas Veneri statuam posuisse, quod tam pulchra proles esset mater, speculum etiam argenteum dedicasse. In quodam Paulinae numismate Venus cernitur, sinistra clypeum ad humum protensum tenens, in quo duae imagunculae sunt excelsae; dextera vero Victoriā porrigit: inscriptio est, VENERI VICTRICI. In alio ejusdem Paulinae numismate ubi inscriptio est, VENUS, mulier recta cernitur, quae sinistra vestis lacinias tenet, sursumque reducit, dextera nescio quid porrigit, pomum videtur; ob memoriam forte pomi illius, quod ipsi a Paride est adjudicatum. Pausanias etiam eidem pomum in manus tradit, cum de quopiam Veneris simulacro scribit, quod erat apud Sicyonios, ibi narrans, templum Deae positum, in quod non nisi duabus mulieribus aditus patebat: quarum una, quae & templi custos erat, dum huic muneri praerat, casta perseverabat; altera virgo erat, nam sacras res tractabat, haec anno expleto, alteri hanc sacrorum administrationem tradebat. Caeteri, qui Deam veneraturi veniebant, foras pro januis stabant. Deae statua erat aurea, ea sedebat; manu una aliquot papaveris capita tenebat, altera pomum; in capitis vertice nescio quid affixum habebat, quod cardinem referret. De quadam Venere Pausanias in Laconicis meminit, quae Morpho dicebatur à Tyndareo posita, erat enim & dicula supra Veneris armatae fanum, ubi Dea sedebat, in capite tegumentum habens, & ad pedes pedicas; quibus innuebatur, juxta nonnullorum sententiam, uxores viris, quibus cum sunt matrimonio conjunctae, conubialia vincula dissolvere non debere. Nam quod Veneri vincula Tyndareus pedibus iniecerit, ut filiarum opprobria ulcisceretur, non credendum Pausaniae videtur; idque non injuria; nam statuas veteres Diis dicabant, ut erga eos pietatem, ac religionem praeseferrent, aut ut ab eis hac ratione opem impetrarent; vel etiam ut earum forma diversas Deorum virtutes adumbrarent. Itaque non solum Veneris, sed etiam nonnullorum Deorum pedes pedicis vincti cernuntur, non contumelia, aut injuriae referendae gratia, sed alias ob causas, de quibus superius egimus. Licet autem Venus meretricum numen esse proprium putaretur, ut quae Meretriciam artem prima invenisset exercuissetque. Itaque Meretrices ejus Festa summa cum religione celebrabant, ab ea votis & precibus contendentes, ut venustatem, pulchritudinem ac gratiam sibi apud omnes conciliaret, quo maxima lucra, ac pecunias ab amatoribus extorquere possent, sed tamen eadem summo cultu etiam ab honestis puellis afficiebatur, quod existimarent, eam sibi ejusmodi venustatem ac formam elargiri posse, ut facile nubere possent: nam & Venus, ut alibi scripsimus, apud antiquos matrimonio erat praeposita. In Graecia quoque erat spelunca, ubi sicut Pausanias refert, Veneri divini tribuebantur honores, quo diversas ob causas multi confluebant, sed Viduae praesertim, à Dea felices alteras nuptias precaturae. Nuptiae quin etiam Venerem orabant, ut concordiam

Imago sr a.

Venus armata.

Imago. 85.

Imago . 86 .

diam sibi cum suis viris conservaret, lataque prole se fecundaret. Quam-
obrem Venus omnium generum mulieribus erat commune numen; quæ
cum majori se religione erga Deum obstringi, quam viri sentirent, quidquid
sibi prospere sine coessisset, Veneri acceptum refererebant: neque vero homines
erga eam se ingratos præbuerunt: Nam beneficia ab ea recepta magna animi
gratitudine sæpe compensasse leguntur. Itaque Romani, cum à Gallis in
Capitolio obsiderentur, ubi maxima omnium rerum penuria laborabant,
quia mulieres sibi comas, ad funes in machinarum usum conficiendos, absci-
derunt, liberati obsidione, Veneri, ab ipsis Calvæ cognominatæ Templum,
ut Lactantius scribit, dedicarunt, in Beneficium à mulieribus accepti memoriam
conservandam; sed aliàs semper Venus pulcherrima coma effingitur, qualem
eam Claudianus in Nuptiis Honorii & Mariæ describit, ita dicens;

*Calayicæ tum forte Venus subnixæ corusco
Pinguetis solio, dextera lævaque sorores
Strabant Italicæ: largos hæc nocturnis imbres
Irrigant; hæc morsu numerosi dentis eburno
Multifidam discrimen erat: sed tertia retro
Dat varios nexu, & justo dividit orbis
Ordine.*

Neque solum comatam venerem Antiqui sed & barbaram expresserunt: nam
ejusmodi statua apud Cyprios visebatur, ut Alexander Neapolitanus scribit;
quæ aspectu quidem virili erat, sed muliebrem habitum gestabat. Suidas
scribit Veneris simulacrum aliquando effingi solitum cum pectine & barba,
quod Romanis aliquando mulieribus pestilens irrepit pruritus, quo Morbo
cum pili deciderent omnes, pectinum non erat usus. Quare mulieres tam
deformi, ac invenusto morbo primum angebantur: hinc Veneri vota fa-
cientes, deæ miseratione eis pili iterum succreverunt: & propterea mulie-
res hac peste liberatæ, Deæ simulacrum cum pectine posuere; eidemque
simul barbaram effinxere, ut Dea mascula, & foeminea instrumenta haberet;
ut omnis generationis præses crederetur: ideoque superiora corporis cin-
gulo tenus maris speciem præferabant; inferiora vero foeminae. Neque
Veneri tantum à veteribus tributum est, ut mas simul, & foemina esset, sed
cæteris quoque Diis, quibus utriusque sexus nomen est inditum, ut signi-
ficaretur inter eos nullam in hoc esse differentiam, qualem inter morta-
les cernimus. Præditum est, apud Carenos, qui sunt Arabia populi,
observatum esse, ut, qui Lunam foemineo genere, & nomine puraront
nuncupandam, is addictus mulieribus semper inserviret: qui
vero marem esse crederet, is in uxorem dominaretur, neque ullas
muliebres pateretur insidias. Hinc hæc Greci vel Aegyptii eo genere,
quod

Venus Bar-
bata.

Image 86. a

Dei omnes
mares, no
foemina.

174

LUMINE DEUM.

quo foeminam hominem, etiam Lunam Deum dicerent, mystice tamen Deum intelligebant: ideoque ab Aegyptiis vitulus pro Luna tanto cultu est affectus. Parthi Lunum Deum venerabantur. Philochorus etiam, qui idem Lunæ, ac Veneris numen esse arbitratur (qua in sententia etiam Aegyptii fuerunt, qui Veneris statuam, sicut & Lunæ cornutam effingebant) scribit, mulieres virili veste, hominesque muliebri, Veneri sacra fecisse. Neque ab hac sententia videtur Seneca in Naturalibus quaestionibus recedere; ubi scribit; Aegyptios ex singulis elementis bina fecisse, unum masculum, alterum foeminam: nam in aëre ventum masculum esse dicebant, foeminam vero id, quod non moveri, caliginosumque esse videtur; salinam aquam marem, dulcem foeminam; in igne id masculum esse, quod comburit, quod lucet vero, foeminam; in terra masculum, quod est durum, ut saxa, foeminam quod molle, culturaque est patiens. Macrobius lib. I. Satur. refert, simulacrum hujus Deæ in monte Libano fictum fuisse capite obnupto, specie tristi, faciem manu lava intra amictum sustinens, ita ut lacrymæ à spectantibus manare credantur. Imago hæc Veneris erat, Adonim plorantis, qui fuerat ab apro interfectus. Quare in hujus rei memoriam quædam festa dicta Adonia celebrabantur: tum mulieres cadaverum simulacra feretris imponebant, quæ lacrymis prosequentes, ad sepulturam efferebant: id Plutarchus scribit, Athenis factitatum, ut lacrymas à Venere in Adonidis morte sparsas commemorarent. Apud Argivos, sicut Pausanias meminit, Adonim plorabant quadam in ædícula, quæ non multum à Jovis Servatoris fano aberat. Hanc Veneris imaginem ita Macrobius ibidem exponit; Physici terræ superius hemisphærium, cujus partem incolimus, Veneris appellatione coluerunt; inferius vero hemisphærium terræ, Proserpinam vocaverunt, ergo lugens inducitur Dea, quod Sol annuo gressu, per duodecim signorum ordinem pergens, partem quoque hemisphærii inferioris ingreditur: quia de duodecim signis Zodiaci sex superiora, sex inferiora censentur: & cum est in inferioribus, & ideo dies breviores facit, lugere creditur Dea, tamquam Sole raptu mortis temporalis amisso, & à Proserpina retento: rursusque Adonim redditum Veneri credi volunt, cum Sol, evictis sex signis annuis inferioris ordinis, incipit nostri circuli illustrare hemisphærium, cum incremento luminis & dierum. Ab apro autem tradunt interemptum Adonim, hiemis imaginem in hoc animali fingentes, quod aper hispidus, & asper, gaudet locis hispidis, & lutosis, pruinaque connectis, proprieque hiemali fructu pascitur glande. Ergo hiems veluti vulnus est Solis, quæ & lucem ejus nobis minuit, & calorem: quod utrumque animalibus accidit morte. Quare dicta imago terræ quoque hiemalis est, quo tempore obnupta nubibus, Sole viduata stupet; fontesque velut terræ oculi, manant; agrique iterum suo cultu vidui inestam faciem uberius sui monstrant. Hæc Macrobius, Sed & Eusebius in libris de Præparatione Evangelica phy:

physicè de Venere loquens, ab ea dicit, vim generandi in animantes manare, ac eam semini vim indere; ideoque muliebri forma præditam, ut innuatur, rerum ortum ab ea proficisci, pulcræ eam effingi, quod omnium stellarum longe pulcherrima videatur, quæ vesperi Hesperus, mane Lucifer, juxta M. T. Ciceronis sententiam appellatur; eidem Cupidinem ad latus adstare, quod ab ea libidines immittantur: ubera, ac genitalia operta habere; nam intra illa semen, item & Lac, unde ex semine nata nutriantur, conditum est: è mari natam ferri; quod ejus aqua humida, ac calida credatur, quæ assidue motetur, ac agitata spumas uberes emittat; quæ omnia in semen quoque quadrant. Multa quoque de Venere dici possent, si quis de ea, tamquam de erronum una, deque effectibus, qui huc in terras ex ea dimanant, loqui vellet. Ex quo intelligi daretur, quamobrem veteres, Martem, Deum ita ferocem una cum ea placide degere sinxerint. Sed id cum ad nostrum institutum non admodum faciat, optimo jure à nobis prætermitti posse censemus. Quare ad Gratias ac Horas, Veneris comites transeamus.

G R A T I Æ.

DESCRIPTA à Venere, ejusque filio Cupidine, reliquum est, ut ad ejus comites adumbrandas; accedamus atque ita ad umbilicum institutum opus perducamus. Ex Venerem semper affectari dicuntur; nam sicuti Venus, ac Cupido efficiunt, ut per continuam proiem succrescentem humanum genus conservetur; ita & Gratiæ homines inter se colligatos continent; nam mutua beneficia, quibus alter alterum prosequitur, sunt causæ, cur alter alteri sit gratus, ac omnes vinculo amicitiz simul copulètur; qua ex hominibus sublata, non est dubium, quin homines cæteris animantibus longe inferiores essent, civitatesque disturbarentur, immo ne essent quidem. Itaque dici fortasse potest, satius fuisse mortales nusquam fuisse, quam ubi fuissent, vivere absque Gratiis. At divina providentia, quæ huic rerum universitati prospicit, eas existere voluit. Hæ juxta quorundam sententiam Veneris ac Bachi filiaz fuerunt, interque mortales sibi domicilium constituerunt; quæ fabula ideo ficta videtur, quod nihil fere hominibus est gratius iis, quæ ab his Deis in nos manant. Alii aliter eas natas fabulantur: sed est extra rem, qua de agimus, varias de hoc variorum opiniones inquirere. Nonnulli dicunt idem Gratiarum numen esse, atque Horarum, sed distincta tamen esse inter eas munera: Chrysippus Gratias paullo juniores, ac pulciores Horis esse dicebat, ideoque Veneri comites attributas. Horas Homerus ait, cœli portis præesse, curamque habere, ut modo serenum, modo nubilum sit. Hæ idcirco Solis equos curare finguntur, quod ex cursu Solis orientur, seu potius mensurentur, & distinguantur. Unde Ovidius lib. II. Metam. ita de eis scribit,

Gratia quorundam filia.

Ff

Jun-